

AIXÍ VA COMENÇAR TOT...

TOT AIXÒ DE LA NOVEL·LA NEGRA I POLICÍACA no va començar amb Manuel Vázquez Montalbán, Andreu Martín ni Jaume Fuster. Desenganyeu-vos. Les primeres llums literàries d'aquest gènere aparegueren ja a la dècada dels cinquanta amb noms avui tan oblidats com els de Mario Lacruz, Tomás Salvador, Rafael Tasis, Maria Aurèlia Capmany i, és clar, Manuel de Pedrolo.

Corria l'any 1954 i un jove Pedrolo aconseguia publicar —després de dos anys de censura— la novel·la que avui teniu entre mans. Es titulava *Es vessa una sang fàcil*, també coneguda com «fet divers», un text experimental i gens canònic, ben arriscat jo diria. Una novel·la sobre un atracament, on el lector trobarà els millors ingredients d'aquest tipus de narracions: traïcions, venjances, persecucions, assassinats, pallisses i robaris. Protagonitzada per uns delinqüents comuns amb noms ben extravagants —Nero, Blasi, Joan, Trencat i What— que decideixen assaltar una sucursal de Barcelona per fer-hi una bona fortuna. Després de l'èxit i la facilitat de l'operació —en la qual s'enduen un bon grapat de bitllets— decideixen fugir cadascun pel seu compte per no aixecar sospites i reunir-se unes hores després al barri del Putxet. La sorpresa arriba quan tots s'hi presenten menys en Joan, que és l'encarregat de portar els diners. Fins aquí puc arribar.

Val a dir que la trama no és pas nova. Pedrolo —bon coneixedor del gènere com demostrà anys després amb la direcció de «La Cua de Palla»— pren ja referents de la novel·lística nord-americana. Si, d'una banda, destaca el realisme i la versemblança, heretades de William Faulkner en l'estil i la manera d'escriure, de l'altra, no es pot negar la similitud argumental amb la novel·la *The Asphalt Jungle* (1949) de William Riley Burnett. Efectivament, l'escriptor lleidatà pren com a nucli argumental una sublínia de la *crook story*, dins de les anomenades *hold-ups*, un tipus de novel·les que es caracteritzava per narrar-se des del punt de vista dels malfactors, tots ells sempre reunits per una causa comuna com és aconseguir una important quantitat de diners.

Un altre dels aspectes interessants recau en l'ambientació històrica, a la Barcelona de la postguerra, amb una descripció molt fidedigna d'aquell context: des del progrés industrial, el poder latent de determinades organitzacions obreres i els conflictes i tensions de classe, que recorden també les narracions negres nord-americanes. Ens trobem, doncs, davant d'una ciutat i una situació complexa des de tots els punts de vista, ja que era la Barcelona de l'afusellament dels anarquistes, del Congrés de l'Eucaristia, la vaga de tramvies, les persecucions i les repressions de la fosca brigada politicosocial. Dins d'aquest realisme urbà, Pedrolo reflecteix els mitjans de transport a la ciutat —xarxes ferroviàries, automòbils i, en gran part, tramvies—, que és una manera més de mostrar com viu la societat durant aquests anys i de veure l'avenç de les grans ciutat i la seva industrialització.

Som, per tant, davant d'una novel·la àgil, trepidant, sense indicadors de capítols ni parts que la divideixin on s'alterna —i aquest és un altre dels grans encerts de la novel·la— la narració lineal en tercera persona amb intervencions en cursiva dels atracadors a través de monòlegs interiors per tal de reflec-

tir una violència forassenyada i unes persecucions frenètiques dignes d'esment.

Fet i fet, potser ha arribat l'hora de començar la lectura i que en gaudiu. Un encert que Pagès Editors i el director d'aquesta nova col·lecció, Sebastià Bennassar, publiquin aquest text fundacional avui tan bandejat i de tanta rellevància per a les nostres lletres. Perquè fou així com va començar tot...

Àlex MARTÍN ESCRIBÀ
Universitat de Salamanca

FALTAVEN CINC MINUTS PER A LA UNA DE LA TARDA quan un xicot alt i ben vestit —com asseguren les cròniques— entrà per la porta giratòria de la B.A.N.C.A., va encaminar-se directament, però amb lentitud, a la taula-vitrina on, sota la protecció del vidre, s'apilaven els impresos, n'agafà un, va traslladar-se amb la mateixa lentitud a una taula veïna i, després d'haver-se tret l'estilogràfica de la butxaca, es posà a escriure.

Al cap de dos minuts, la porta giratòria voltà de nou i van entrar dos xicots més, també joves i ben vestits. Un d'ells duïa una grossa cartera penjada a la mà. El seu company va atansar-se a recollir un imprès i, tot seguit, s'inclinà sobre la taula central, enfront del primer arribat. El de la cartera es quedà prop seu, una mica separat, esperant.

En aquell moment, al local hi havia quatre clients, dos a la finestreta on deia «Cartera», un altre als «Ingressos» i el quart a la «Caixa». El xicot de la cartera els adreçà una ullada, en aparença distreta, circumstantial, però interessada. Va veure com el vell que acabava de cobrar embutxacava una quantitat mentre el caixer, amb un paper a la mà, de segur el taló que li havia lliurat l'home, es girava d'esquena per tal de deixar-lo a la taula que tenia darrere. Era el moment. Un dels homes que esperaven fora havia aconseguit, ja feia unes quantes setmanes,

de descordar la boca d'aquell mateix caixer i d'esbrinar que el timbre d'alarma era justament sota els seus dits.

Sabia que els hi trobaria. El local, prop de la Rambla de Canaletes, era estret i llarg. El taulell corria d'un extrem a l'altre. A l'altra banda, on la sala s'eixamplava en una raconada que ocupaven tres o quatre tauletes de fusta amb llurs respectius i incòmodes seients, la paret era coberta per un gran mirall del qual penjaven tota mena d'anuncis de licors. Ells eren al capdavall del taulell, prop de la porta que menava al reduït vàter. Enfilats als tamborets alts, amb els peus sobre la barra de llautó que corria a un pam del sòl emmosaicat, bevien, com cada dia, un còctel de cinquanta cèntims, al fons del qual nedava una cirera confitada. Hi anaven cada dia, en plegar de la feina. L'Arcadi treballava en una empresa de publicitat. Era allí que s'havien conegut, quan ell era un agent que feia voltes per la plaça, perseguint, sense gaire èxit, clients que volguessin anunciar als cinemes. Ara s'encaminà a llur encontre, evitant com podia la clientela apinyada prop del taulell de fusta i marbre. No l'havien vist. Tustà l'espatlla de l'Arcadi i el xicot es girà. «Hola, Forcada.» «Com va, això?» «Ja ho pots veure.» S'instal·là al costat de l'amic de l'Arcadi, entre ell i una senyora que fumava amb un llarg broquet que semblava d'ambre. «No us coneixeu?», preguntà l'Arcadi, i va presentar-los: «L'amic Forcada... l'amic Morals.» «Que tal?», feu. I l'altre: «Hola, noi.» «Em sembla que us tinc vist d'algun lloc», va dir ell, com si reflexionés. «Si tens compte corrent a la B.A.N.C.A., l'has de conèixer per força», va riure. «Hi treballau?», preguntà. «Tant com treballar... —va dir l'Arcadi—; és el caixer.» «Ah!» Perquè era l'únic comentari que s'esqueia. «Per això pot fer el vermut cada dia, home. Només ha de posar els dits a la caixa...» «Bé...», protestà Morals. «Això, ni en broma no m'agrada que ho diguis.» Va mirar al seu entorn, inquiet, per si algú

els havia sentits. Però les converses, al llarg del taulell, eren animades i sorolloses. «Un càrrec de responsabilitat», va dir ell, tot mirant el conegut de nou. L'altre s'arronsà d'espatlles, amb el desig evident de no parlar-ne gaire. «Tant com això...» va fer, per dir alguna cosa. «S'ha de tenir pasta d'heroi per treballar en un banc», va insistir ell. «Per què?», s'admirà l'Arcadi. També l'altre el mirava, interrogatiu. Ell, però, no es dignà explicar-se. Prosseguí: «I més en el lloc de caixer.» «A tot arreu és si fa no fa», va dir en Morals. «No, no», tornà ell. L'altre el fità, encuriós. «Que potser us penseu que els empleats de banc ens juguem la vida a cada moment?», preguntà. «No, no sempre, és clar. Però més d'una vegada...» «Ja adoptem les nostres precaucions», va fer el caixer. «Sí, la precaució de deixar-se robar!» «Si no es pot evitar... De tota manera, no és tan fàcil.» «Ara darrerament, però...» «Sí, en petites sucursals...» «Ells estan ben protegits», va dir l'Arcadi; «timbres d'alarma i tot això...» «Ja ho suposo, però no sempre serveix; abans no has arribat al timbre...» «No costa gaire; jo el tinc sota mateix de la taquilla, a l'abast de la mà... Però com és que ens hem posat a parlar d'això?» «No ho sé», rigué ell. Va beure un glop de vermut i s'empassà una oliva. «Tu has començat», bromejà l'Arcadi. «En el fons, t'agrada parlar d'aquestes coses.» «Et consta que no; ni gens ni mica», va protestar el seu amic. Ell encenia una cigarreta, tornava a beure.

El xicot de la cartera, amb una llestesa poc habitual, es va treure una pistola de la butxaca i els dos individus que escrivien, gairebé simultàniament, l'imitaren.

—Mans enlaire! —cridà, i quan els dos companys s'adreçaren un a cada extrem del llarg taulell protegit per una breu reixa, amenaçant els empleats i els quatre clients, va saltar a l'altre costat, enfilant-se àgilment per damunt del taulell, per

caure sobre el caixer que ja es girava, sorprès, amb el paper encara a la mà.

Mentre un dels assaltants reunia totes les persones que eren al local en un racó, i els obligava a posar-se de cara a la paret, amb els braços alçats, l'altre agafava el porter i, sense deixar-lo de petja, l'acompanyava a la porta perquè la tanqués. Després, el va fer reunir amb els seus companys i, passant a l'altre costat de taulell, s'endinsà cap a les dependències interiors per una porta en el cristall glaçat de la qual es llegia «Director». El capítost, mentrestant, havia fet obrir la caixa al pobre minyó que semblava trastornat, s'apoderava dels gruixuts feixos de bitllets que apareixien simètricament disposats en una de les petites lleixes interiors i els encabia a la cartera. Tot seguit, sempre acompanyat del caixer, s'adreçà a la finestra, arplegà uns quants paquets més que hi havia sobre el taulell, obrí els calaixos de sota i en va treure encara un altre grapat no gens menyspreable.

Tancava ja la cartera amb una petita clau que duia a la butxaca quan el company que havia desaparegut local endins tornava a sortir amb el director i una altra persona que trobà al despatx. Tots dos, amb el caixer, anaren a engrossir el grup d'escrivents afilerats contra la paret.

—Té! —feu aleshores el capítost, adreçant-se a un dels seus còmplices. El xicot agafà la cartera, va desar-se la pistola a la butxaca, s'encaminà a la porta, l'obrí i va sortir tranquil·lament. Un cop fora, travessà la calçada sense presses i, d'un bot, va enfilar-se en un tramvia que escurçava la marxa en fer la volta a la plaça.

«...falten cinc cèntims», deia el cobrador. La dona s'admirà: «No eren una peça de deu i una de cinc?» «Són dues de cinc», puntualitzà l'home. Les mostrava al palmell obert. La dona, plantada en ple passadís, va obrir la cartera i butxaquejà. L'home esperava, sense cobrar a ningú més. Ell

duia les dues monedes a la mà, després d'haver-les pescades, a les palpentes, al fons de la butxaca dels pantalons. «No ho diríeu mai...» feia el senyor que tenia assegut darrere, al seu veí, un altre senyor amb barret. I la veu, tan de cop com havia emergit, se submergí en un xiuxiueig indestriable. La dona continuava buscant la peça de cinc i el cobrador, avorrit, acabà allargant la mà cap a la mà mig estesa d'en Joan. Va arrencar un bitllet i l'hi donà. Ell no es va moure de lloc. En un vidre hi havia l'anunci d'un pany a prova de lladres. Se'l va mirar somrient, sense pensar en res, ni en el giny ni en l'assalt, ni en el futur emocionant i imprevisible que començava en aquell moment, que començà en posar els peus a la plaça i travessar la calçada. «Ja els tinc!», exclamà la dona, victoriosa. Els llavis del cobrador remugaren una mica, però recollí la moneda i allargà el bitllet. La dona es precipità endavant, cap a un seient que acabava de buidarse. «Li he repetit més de quatre vegades...», la veu del senyor tornava a sobrenedar el brogit confús del tramvia. I una veu més forta, més aguda, de dona, naturalment, deia una mica més enrere: «Estigues quiet!» I el petit no li'n feia cas, s'enfilava per la cama de la noia que tenia al costat. La xicota va dir alguna cosa i la mare somrigué. Ell les mirava totes dues. Amb una mà, engrapava la cartera; amb l'altra, s'agafava al respatllet del seient on xiuxiuejaven els dos senyors. «Si us plau?», demanà una altra veu femenina. El cobrador alçà el braç. «No hi fa res», deia l'altre senyor. «Deixa aquesta senyoreta tranquil·la», feia la mare. «Bitllet, senyors?» El cobrador travessava el passadís, cap a la plataforma. «Baixaré a l'altra», es va dir ell.

Van obligar tot el personal a retrocedir cap a una mena de recambró que els feia de guarda-robes, els empenyeren a l'interior, on ben just si cabien, i tancaren a llur darrere.

Aleshores, tots dos es van embutxacar les pistoles i, sense entretenir-se, abandonaren el local.

En veure'ls sortir, dos individus que esperaven fora, prop de la porta, un d'ells fumant, l'altre llegint el diari,

LA DERROTA DEL GOVERN BOUISSON
LA PERSECUCIÓ CONTRA ELS CATÒLICS
ALEMANYS
LES CONVERSEES NAVALS ANGLO-ALEMANYES
56.000 MORTS A QUETTA

Quetta, 4. – Els cercles oficials anuncien que el nombre de morts a conseqüència del seisme ascendeix a 56.000.

Simla (Índia), 4. – Actualment hi ha 21 avions que es dediquen al transport de queviures a Quetta i a l'evacuació de refugiats.

El gran ball que havia de celebrar-se el dia 10, a la residència del virrei, i que formava part de les festes del Jubileu, ha estat suspès en senyal de dol per la catàstrofe de Quetta. – Fabra.

Quetta (Índia), 4. – A l'hipòdrom han pogut refugiar-se unes set mil persones, les quals han quedat allotjades a les tendes de campanya trameses per l'exèrcit.

A l'Hospital Militar hi ha prop de quatre mil ferits greus, en llur majoria indis. Uns deu mil supervivents de la catàstrofe han estat traslladats per ferrocarril cap a Punjab i Sind. – Fabra.

UNA MÀNEGA D'AIGUA INUNDA UN POBLE
DE SANT PERE D'ACTOPLAN (MÈXIC)
ROOSEVELT VOL RESTABLIR LA N. R. A.
SOBRE BASES RESTRICTIVES

COL·LABORACIÓ ESTRANGERA

ABISSÍNIA, PEDRA DE TOC
DEL SISTEMA COL·LECTIU

PER VERNON BARLETT

es posaren a caminar i tot seguit es van perdre entre la multitud. Un d'ells s'encaminà al metro i l'altre a la parada més propera del tramvia. Quan, al cap de deu minuts, els presoners aconseguiren d'esbotzar la fràgil porta del recambro, tots quatre assaltants s'havien fet ja fonedissos, i qui sap on paraven.

La primera edició d'aquesta obra va ser publicada l'any 1955 per Albertí Editor.

L'any 1976 va ser reeditada dins *Novel·les curtes 1 (1552-1595)*,
a la col·lecció Clàssics Catalans del segle xx d'Edicions 62.

L'any 1986 va ser reeditada a la col·lecció La Negra de La Magrana.

Director de la col·lecció: Sebastià Bennassar

© Hereus de Manuel de Pedrolo

© del pròleg: Àlex Martín Escribà, 2017

© d'aquesta edició: Pagès Editors, SL, 2018

Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida

www.pageseditors.cat

editorial@pageseditors.cat

Primera edició: gener de 2018

ISBN: 978-84-9975-935-7

DL L 1-2018

Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, SL

www.bobala.cat

« imprès a lleida »

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.